

„До побачення, мій дорогий духовний отче“ — сказав Блюа, вклонився гарненько й пішов.

Парох був дуже поіритований. Кинувся до вікна і бачив, як „осібняк“ трохи пригорблений спокійно вертав, звідки прийшов. Одначе драма ще не була закінчена.

Ось сільський учитель, річ цілком незвичайна, впав як бомба до пароха, якого поборював на шкільнім терені. (Тоді ще у Франції боротьба між учителями вільнодумцями а духовенством була дуже сильна, про що також може нам свідчити багато літературних творів).

„Ах, — крикнув він — бачили Ви його, панотче?“

„Або що?“ — здивувався ще більше парох.

„Ну, Льва Блюа предсінь. Він тільки-що вийшов від Вас“.

„Що то таке Лев Блюа?“ — дивувався ще більше парох.

„Якто, панотче, Ви не знаєте Льва Блюа? Та це ж католицький письменник. Письменник, артист від Вас з Вашого табору. Треба, щоби то я — світський ворожий Церкві учитель, а як деякі кажуть фармазон — вас повідомляв про це“.

„Я ніякого вашого Льва Блюа не знаю — відказувався парох — я тільки викинув за дрері грубянина“.

„О нещасний чоловіче! Якже ж я вам співчуваю. Почекайте тільки на мене кілька хвиль. Зараз дам вам докази, що вас чекає“. І учитель побіг до своєї бібліотеки, щоби просвітити отця пароха та показати йому деякі твори страшного Блюа. В однім з томів знаходився й портрет автора. Здивований парох цілком ясно пізнав цього „осібняка“. А тут немилосердний учитель кинув йому ще під ніс деякі речення строгого письменника, які зовсім виразно доказували, що того мистця слова не годиться легковажити особливо духовним особам...

В світлі тих речень парох зрозумів, що виявлене співчуття учителя було цілком оправдане. Отець парох не завагався. Конечно треба було віднайти незнаного і полагодити справу. В селі зуміли повідомити отця пароха, де перебував чоловік з великим капелюхом. Письменник, його жінка й дві доньки замешкали в малій хатині при кінці села. Отець парох там пішов; його прийнято. По обопільних виясненнях заключено мир і приязнь.

В тім малім оповіданню представлена і та матеріальна нуджа, в якій вічно жив великий письменник в робітничому вбранню, і його просту безцеремонність, і той високий ідеал, який вічно носив в душі, і легковаження, з яким довший час відносився до нього католицький світ, підчас того як його вплив безнастанно ріс поміж невірющими. Вплив, який вказував тим посліднім на католицьку правду, але в спосіб трохи несподіваний, а навіть немилый для духовних осіб.

Та в дальшій часті книжки про Льва Блюа, з котрої ми взяли цю дрібничку, чуємо з уст того самого пароха важне свідство про глибоку віру письменника. „Вважаю Льва Блюа за знаменитого письменника — каже він. — Тепер маю всі його твори і постійно їх читаю. А ще більше вважаю його за святого

чоловіка. Справді трудно висказати, як глибока була його побожність. Кожного ранку з'являвся він перед церквою, часом на довго перед її відчиненням, з великою книгою під пахою. Було це богословіє св. Томи з Аквіну. Він читав її перед початком Служби Божої, яку слухав з великим сокупленням духа, а навіть часто мені дякував. Одначе тоді годі було спішитися у відправі. Один з моїх сусідів парохів, що правив дуже скоренько й неспокійно, тремтів на саму думку, що Блюа міг би йому дякувати... Блюа не тільки був борцем — каже далі парох — і великим чудакком. Це був передусім чоловік глибокої віри. Я переконався, що за час його перебування в нашій селі ніодин хорий не помер без заосмотрення св. Тайнами. (Що в передвоєнних часах у Франції могло викликати в доброго пароха зрозуміле і повне здивування.) Я не встидаюся, каже парох, приписувати цього молитвам Блюа. Я пізніше довідався від його жінки, що він дуже багато молився за вмираючих і усопших, присвячуючи часто таким молитвам велику часть ночі.

Дуже часто при нашій зустрічі на дорозі починалася між нами така розмова:

Він: „Де ж так спішите, отче парох?“

Я: „Іду відвідати недужого, і то дуже небезпечно недужого, що на жаль зовсім, здається, не думає навернутися перед смертю до Бога. А зрештою, чи він знає, що смерть вже його забирає. Його рідня скриває перед ним його дійсний стан“.

Він: „Що ж робити в такім випадку, отче?“

Я: „Я змушений говорити про дощ і погоду. І несміливо стараюся довести бесіду на поважніші теми. Без великого успіху зрештою.“

Він: „Ну, то треба ж постити, бичуватися, умертлювати себе, щоби випросити його навернення.“

Я: „Що до посту то так, що до бичування, даруйте, але не можу. Здоровля моє ледви мені старчить на парохіяльну працю. Прошу Вас о молитви, дорогой пане.“

Він: „Будьте спокійні“.

І Блюа вертав домів.

Маємо тут цього Блюа з його зовнішнім і внутрішнім обличчям. Першим джерелом його творчости й життя була молитва. Слід нам тепер перейти до іншого письменника католицького відродження, якого діяльність найшла великий відгомін перед війною. Був ним Карло Пегві (Charles Péguy). Помер він на фронті в самих початках світової війни, не маючи ще 50 років. Отже розвиток його творчости припадає на самі початки біжучого століття. Спільності і противності поміж Блюа і Пегві є великі.

Передусім противності віку й історичного середовища. Коли Блюа вмирає наприкінці війни в 70-их роках свого життя, Пегві є супроти нього тільки молодим чоловіком. У Блюа маємо до діла з другим цісарством, з прусько-французькою війною, з рес-

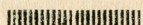
публіканським переворотом, з поступом державної ляїцизації, себто боротьби з церквою.

Пегві є тільки дитиною тієї третьої республіки і якраз світської республіки. Його ідейно-політичні переживання не сягають дальше взад як справа Драйфуса. Противності виховання: Блюа є — можна сказати — самоуком. І то самоуком так величаво самостійним, що не зносить він ніякої школи. Пегві перебував в школах від малого. Аж опинився в паризькій високій школі вчених, в так званій „Ecole Normale Supérieure“, що випускає в світ лише професорів. Блюа ніякої участі в політичному життї не брав; Пегві був до дна застряг в політиканстві. Блюа перейшов цілу традицію сучасного йому літературного життя і розорав його, щоби знайти місце для себе; Пегві фаховий інтелектуаліст, погорджував літературою.

Блюа, герольд Божої Всемогучости в світі, а по вдачі монархіст. Пегві віруючий і побожний визнавець Соборного Начала, ентузіастичний і до того воюючий республіканець. Вкінці Блюа з віри і з досвіду визнавець Надприродного, у філософії в сутті інтелектуаліст, себто такий, що признавав першенство пізнання, а врешті свідомий вповні практикуючий католик. Можна би сказати евхаристійний католик. Пегві визнавець Незвісного, приклонник філософії Бергсона з приматом волі над пізнанням, воюючий соціаліст, який малу помалу через важкі душевні перевороти дійшов до християнського життя; став чоловіком глибокої молитви, скажім францішканської простоти й юродивости. Але ніколи не переступив порога церкви, ніколи не нагнувся до повного католицтва, хоч став його апостолом для других.

Крім таких різниць є багато подібних черт. Один і другий — діти провінції. Як Блюа прийшов з Перегэ, так Пегві прийшов з Орлеану. З цією різницею, що Блюа суспільно належав до нищої інтелігенції, в якого життї ніколи не міг поміститися, а Пегві вийшов з дрібного міщанства і ціле життя мріяв тільки про це, щоби до нього вернути.

(Продовження буде)

А. Старохацький.

Боротьба червоної Москви з Апостольською Столицею.

Недавно часописи подали за варшавською „Католицькою Агенцією Пресовою“ такий виривок з більшовицького „Безбожника“ (ч. 12): „Треба передусім зазначити, що голова церкви проявляє незвичайну активність. На протязі двох останніх літ Папа проголосив цілу низку т. зв. енциклік, що своїм змістом торкаються всіх найважливіших питань сучасного життя. Папа обговорює тут виховання молоді, подружжя, робітниче питання, соціалізм, загальну світову кризу та безробіття. Одначе цим ще не вичерпується діяльність Пія ХІ. Досить придивитися ватикансько-